

Παράλληλες αφηγήσεις για το τραύμα της Μικράς Ασίας

«Η παράσταση “Αλμυρή Ερημος” δεν αφορά μόνο τη Μικρά Ασία, είναι σαν ένα μουσείο της ιστορίας του πολέμου γενικότερα», λένε οι δύο ηθοποιοί.

Σάκης Ιωαννίδης
6.5.22

Όταν η Ναταλία Γεωργοσοπούλου ήταν επτά ετών γνώρισε τη Φιλιά Χαϊδεμένου, τη Μικρασιάτισσα πρόσφυγα που μέχρι το τέλος της ζωής της ήταν από τις πιο ηχηρές φωνές του προσφυγικού ελληνισμού. Οι ιστορίες της «γιαγιάς Φιλιάς» συνδέθηκαν με την οικογενειακή ιστορία της κ. Γεωργοσοπούλου. Η προγιαγιά της, η Χρυσάνθη, κατάφερε το 1922 να διαφύγει από τη Σμύρνη κρατώντας στην αγκαλιά της τον γιο της. Ο σύζυγός της, ο Αντώνης, φυγαδεύτηκε κρυμμένος στο φουγάρο ενός πλοίου με τη βοήθεια ενός Τούρκου φίλου του. «Τον αναγνώρισε ο γιος του όταν φτάσανε στη Μυτιλήνη παρόλο που ήταν κατάμαυρος από τον καπνό», μας λέει σήμερα η κ. Γεωργοσοπούλου. «Μεγάλωσα με αυτές τις ιστορίες και πάντα με συγκινούσαν πολύ».

Ετσι, η καλλιτεχνική ενασχόληση της ανερχόμενης ηθοποιού και σκηνοθέτιδος με την επέτειο των 100 ετών από τη Μικρασιατική Καταστροφή και η δημιουργία της παράστασης «Αλμυρή Ερημος» –αναφορά στην προέλαση των Ελλήνων στρατιωτών προς την Αγκυρα μέσω της Αλμυράς Ερήμου– ήρθε κάπως φυσικά. Με την παράσταση συνδέθηκε ερμηνευτικά και σκηνοθετικά και η ηθοποιός Σταύρια Νικολάου, η οποία, όπως μας λέει, μπορεί να μη συνδέεται με την ιστορία της Μικράς Ασίας αλλά οι οικογενειακές ιστορίες για τα χρόνια της Κατοχής στην ιδιαίτερη πατρίδα της, την Κόρινθο, καλλιέργησαν στην ίδια μια ιδιαίτερη ευαισθησία. «Είχα αναπτύξει μια ευαισθησία για τα θέματα της μνήμης, του πολέμου και της Ιστορίας και αυτό ήταν η σπίθα για να ξεκινήσουμε την έρευνά μας για την παράσταση», εξηγεί.

Στη σκηνή οι δύο ηθοποιοί αφηγούνται την ιστορία του «Στρατιώτη» και της «Γυναίκας», μια σύνθεση μαρτυριών που έχουν αντλήσει από δοκιμακά και λογοτεχνικά έργα και ντοκιμαντέρ για τη Μικρασιατική Καταστροφή, ιδωμένα μέσα από ένα δραματουργικό φίλτρο. Ο Στρατιώτης, λένε, μαρτυράει τι συνέβη στο μέτωπο, την τραγικότητα της μάχης και τους πολιτικούς χειρισμούς που επηρέασαν την κατάληξη του πολέμου. Η Γυναίκα μεταφέρει την αγωνία του μέσου ανθρώπου έχοντας τον σύζυγο και το παιδί της στο μέτωπο και γίνεται μάρτυρας των συνεπειών του πολέμου.

Οι αφηγήσεις

Οι παράλληλες αφηγήσεις ξεκινούν από την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη το 1919 και καταλήγουν στα γεγονότα του 1922, στην κατάρρευση του μετώπου και την πυρπόληση της πόλης. «Στις αφηγήσεις αναδεικνύεται η οδύνη του πολέμου. Ακούμε για τις θηριωδίες που έγιναν τότε και βλέπουμε την ιστορία να επαναλαμβάνεται σε όλους τους πολέμους, στην Ουκρανία τώρα, στη Συρία πριν, στο Αφγανιστάν. Η παράσταση δεν αφορά μόνο τη Μικρά Ασία, είναι σαν ένα μουσείο της ιστορίας του πολέμου γενικότερα», σημειώνουν οι δύο ηθοποιοί.

Το σκηνικό είναι εμπνευσμένο από τη φιλοσοφία του εικαστικού της *arte povera* Γιάννη Κουνέλλη και αποτελείται από σακιά γεμάτα με αλάτι, αναφορά στην ίδια την Αλμυρά Ερημο και στη θάλασσα που πέρασαν ο στρατός και οι πρόσφυγες. Στη σκηνή βρίσκεται και ο μουσικός Γιάννης Ισμυρνιόγλου, ο οποίος δημιουργεί ηχοτοπία και παίζει πρωτότυπες συνθέσεις και μικρασιατικά τραγούδια σαν να καλλιεργεί το υπέδαφος της παράστασης, όπως λένε οι ηθοποιοί.

Το έργο αναφέρεται σε ένα τραυματικό γεγονός που έχει εντυπωθεί στη συλλογική μνήμη των Ελλήνων. Ρωτάμε αν η τέχνη βοηθάει στην επώλυσή του. «Η τέχνη λειτουργεί απελευθερωτικά»,

λέει η κ. Γεωργοσοπούλου, «φέρει κοντά τον θεατή και τον καλλιτέχνη και γίνονται μάρτυρες ενός γεγονότος, και αυτό τους απελευθερώνει».